Zo ziet het eruit	Zo klinkt het
Ik kan dit al: - Ik zit rechtop in mijn stoel. - Ik draai mijn gezicht naar de ander toe. - Ik kijk de ander in de ogen. - Ik heb mijn handen leeg.	**Ik kan dit al:** - Ik ben stil als de ander praat. - Als ik zelf praat, praat ik hard genoeg zodat de ander mij goed kan horen. Ik praat zacht genoeg om andere maatjes/groepjes niet te storen.
Ik kan iemand helpen: - Als er iemand spreekt, attendeer ik mijn team/maatje goed te luisteren naar degene die aan het woord is. Ik doe dit op een positieve en rustige manier.	**Ik kan iemand helpen:** - Je vraagt een teamgenoot om naar de andere teamgenoot te kijken en te luisteren. *"Wil je kijken en luisteren naar…?"*

Waarom is het eigenlijk belangrijk?		Voorbeelden
▪ Als je actief luistert, kun je beter onthouden wat je hebt gehoord. ▪ Als je zelf iets wilt vertellen, is het fijn als de ander luistert.	**Groepsvormingsactiviteiten:** 6, 8, 13 **Brain Game gr. 3 t/m 5:** 1, 6, 7, 8, 10, 12, 20, 24, 31 **Brain Game gr. 6 t/m 8:** 2,3, 5, 7, 14, 17, 20, 22, 23, 30, 34 **Stemthermometer**	- **Binnen school**: Tijdens het luisteren naar juf/meester/maatje/team een actieve luisterhouding; de vraag of het antwoord kunnen herhalen. - **Buiten school:** Je broer zegt na de voetbalwedstrijd dat hij nooit meer gaat voetballen. Je probeert te begrijpen waarom hij zo reageert; hebben ze verloren?

Zo ziet het eruit	Zo klinkt het
Ik kan dit al: - Ik zit in de actieve luisterhouding - Ik zit rechtop in mijn stoel. - Ik draai mijn gezicht naar de ander toe. - Ik kijk de ander in de ogen. - Ik heb mijn handen leeg.	**Ik kan dit al:** - Je zegt: “ik vind dat we voor antwoord A moeten kiezen, omdat…”. - Als het niet duidelijk is wat je bedoelt, kan één van je teammaatjes vragen: “Wat bedoel je?”.
Ik kan iemand helpen: - Ik zit in de actieve luisterhouding - Ik zit rechtop in mijn stoel. - Ik draai mijn gezicht naar de ander toe. - Ik kijk de ander in de ogen. - Ik heb mijn handen leeg.	**Ik kan iemand helpen:** - Als iemand vergeet uit te leggen waarom hij/zij iets vindt, kun je zeggen: “Het helpt je maatje/teamgenoten om te zeggen waarom je iets vindt, zo begrijpt hij/zij je beter”.

Waarom is het eigenlijk belangrijk?		Voorbeelden
▪ Zo begrijp jij de ander beter. ▪ Zo begrijpt de ander jou beter. ▪ Je moet goed nadenken over wat je vindt. ▪ Je leert van elkaar.	**Groepsvormingsactiviteiten:** 7, 11 **Brain Game gr. 3 t/m 5:** 10, 22, 34 **Brain Game gr. 6 t/m 8:** 18, 19, 22, 24	- **Binnen school:** Bij Denken-Delen-Uitwisselen kun je tijdens het uitwisselen heel goed ideeën uitleggen en vragen stellen. - **Buiten school:** Je wilt graag op voetbal en kunt uitleggen waarom: misschien wil je graag op voetbal omdat je beste vriend er ook op zit of omdat je net zo goed wilt worden als Messi!

Zo ziet het eruit	Zo klinkt het
Ik kan dit al: - Niemand zit alleen tijdens het maatjeswerk of teamwerk. - We verdelen de taken en beurten (stiltekapitein, materiaalbaas etc.).	**Ik kan dit al:** - Iedereen uit het team mag zeggen wat hij/zij vindt en waarom en de rest van het team luistert actief. - We zeggen aardige dingen tegen elkaar, zoals *"goed gedaan"*, *"dankjewel"*, *"wat heb jij een mooie zin gemaakt"* en *"wat kun jij goed uitleggen!"*.
Ik kan iemand helpen: - Iedereen wordt betrokken bij het teamwerk. Dit doen we bijvoorbeeld door elkaar antwoord te laten geven in rotonde. Zodoende komt iedereen aan de beurt.	**Ik kan iemand helpen:** - Ik zeg tegen een ander dat hij/zij niemand mag buitensluiten wanneer ik zie dat dit gebeurt. *"Iedereen moet de beurt krijgen, iedereen is belangrijk."*

Waarom is het eigenlijk belangrijk?		Voorbeelden
▪ We zijn niet hetzelfde: je kunt goed zijn in lezen, schrijven, uitleggen, vragen stellen, sporten, de tafel netjes houden, etc. ▪ Samen kun je meer dan alleen! ▪ Het is niet leuk om buitengesloten te worden.	**Groepsvormingsactiviteiten:** 9, 10, 12, 14, 15, 19 **Brain Game gr. 3 t/m 5:** 13, 17, 27, 34, 35 **Brain Game gr. 6 t/m 8:** 4, 8, 13, 15, 21, 23, 26, 32, 33	- **Binnen school:** Je maakt als team een poster. Eén zoekt de plaatjes uit, de ander plakt ze op, weer een ander tekent en de vierde bedenkt een leuke teamnaam. Alles komt samen op één mooie poster. - **Buiten school:** - Je gaat een hut bouwen in het bos. Eén zoekt de takken, een ander neemt touw mee en weer een ander harkt een bult bladeren bij elkaar. Samen bouw je de mooiste en sterkste hut!

Zo ziet het eruit	Zo klinkt het
Ik kan dit al: - Ik zit in de actieve luisterhouding - Ik zit rechtop in mijn stoel. - Ik draai mijn gezicht naar de ander toe. - Ik kijk de ander in de ogen. - Ik heb mijn handen leeg.	**Ik kan dit al:** - Je zegt: “Ik vind dat we voor antwoord A moeten kiezen, kijk maar eens op bladzijde 12 van je boek, daar staat…”.
Ik kan iemand helpen: - Ik zit in de actieve luisterhouding - Ik zit rechtop in mijn stoel. - Ik draai mijn gezicht naar de ander toe. - Ik kijk de ander in de ogen. - Ik heb mijn handen leeg.	**Ik kan iemand helpen:** - Als iemand het antwoord niet weet dan geef ik een hint of help ik hem/haar op weg.

Waarom is het eigenlijk belangrijk?		Voorbeelden
▪ Het is fijn om geholpen te worden als je iets niet weet of kunt. ▪ Het is fijn als je iemand blij kunt maken door hem/haar te helpen. ▪ Samen weet je meer dan alleen!	**Groepsvormingsactiviteiten:** 17, 20, 21, 22 **Brain Game gr. 3 t/m 5:** 2, 13 **Brain Game gr. 6 t/m 8:** 13, 26, 33	- **Binnen school:** Piet weet niet wat het woord wak betekent en vraagt het aan zijn maatje Jan. Jan legt uit dat een wak een gat is in het ijs. Als Piet de beurt krijgt, weet hij het goede antwoord omdat hij hulp heeft gehad. - **Buiten school:** Je bent vergeten hoe laat de zwemles is volgende week. Je vraagt het aan iemand in de kleedkamer. Hij zegt dat de zwemles volgende week om 6 uur is in plaats van om 7 uur. Hij heeft jou geholpen.

Zo ziet het eruit	Zo klinkt het
Ik kan dit al: - Ik doe één ding tegelijk. - Ik ga door met een opdracht totdat ik helemaal klaar ben.	**Ik kan dit al:** - Bij de afronding van de les controleer ik mijn maatje en mij maatje controleert mij of alle onderdelen van de opdracht af zijn (m.b.v. een afvinklijst).
Ik kan iemand helpen: - Bij de afronding van de les controleer ik mijn maatje of alle onderdelen van de opdracht af zijn (m.b.v. een afvinklijst).	**Ik kan iemand helpen:** - Als ik zie dat een ander afgeleid is, kan ik hem of haar helpen weer verder te gaan met de opdracht. *"Zullen we samen verder gaan? Zal ik je helpen?"*. - Ik geef mij maatje tips als iets nog beter kan.

Waarom is het eigenlijk belangrijk?		Voorbeelden
▪ Het geeft een goed gevoel als je een opdracht af hebt gemaakt. ▪ Als je een opdracht niet af maakt, moet je het later doen. Vaak heb je er dan nóg minder zin in.	**Groepsvormingsactiviteiten:** 9, 10, 12, 16 **Brain Game gr. 3 t/m 5:** 18, 21, 24, 34 **Brain Game gr. 6 t/m 8:** 8, 13, 23, 26	- **Binnen school:** Je hebt een mooi knutselwerkje afgemaakt. Nu kun je hem mee naar huis nemen om aan papa/mama/opa/oma te laten zien. - **Buiten school:** Je moet je kamer opruimen, niet zo leuk! Maar als het klaar is, kun je je spullen snel terug vinden heb je weer alle ruimte om lekker te spelen.